

**KİTABXANAŞÜNASLIQ KAFEDRASININ YARANMASI
VƏ İNKİŞAFI
(1947-2019-cü illər)**

ƏHMƏDOV E.Y.

*BDU, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*

Məqalədə kitabxanaşünaslıq kafedrasının 1947-2019-cu illərdəki fəaliyyəti tədqiq edilmişdir. Kafedranın fəaliyyətində Əməkdar elm xadimi, BDU-nun fəxri professoru A.Xələfovun kafedranın formalaşmasında əvəzolunmaz rolu təhlil edilmişdir. Yarandığı dövrdən bu günə kimi kafedranın fəaliyyətində tədrisin təşkili, elmi-tədqiqat işləri və kadr hazırlığı xronoloji ardıcılıqla verilmişdir.

Açar sözlər: kafedra, kitabxanaşünaslıq, elm, tədris, doktorant, bakalavr.

Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq elmi əsasən XX əsrin II yarısından başlayaraq inkişaf etməyə başlamışdır. Bu dövrdə universitet səviyyəsində yüksəkixtisaslı kitabxanaşünas-biblioqraf hazırlayan fakültənin təşkili kitabxanaşünaslıq elminin tədricən formalaşmasına təsir edirdi. Bu kafedralar arasında ilk dəfə yaranan kitabxanaşünaslıq kafedrası ali kitabxanaşünaslıq təhsilinin formalaşmasına təsir etməklə yanaşı, öz strukturunu da genişləndirirdi. Kitabxanaşünaslıq kafedrası 1947-ci ilin oktyabr ayında ilk dəfə olaraq universitetin Filologiya fakültəsinin Kitabxanaşünaslıq şöbəsində tədris işinin təşkili üçün ixtisas kafedrası kimi yaradılmışdır. Məlumdur ki, ali təhsil müəssisələrində kadr hazırlığı bilavasitə kafedraların fəaliyyəti ilə bağlıdır. Kitabxanaşünaslıq kafedrası təşkil edilərkən Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrası adlandırılmışdır.

Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasının yaranması Azərbaycan kitabxanaşünaslığı və biblioqrafiyaşünaslığı tarixində çox mühüm bir hadisə idi. İlk elmi özək kimi bu kafedra Kitabxanaçılıq şöbəsinin yüksəkixtisaslı müəllim kadrları ilə təmini, ilk elmi mühazirələrin oxunmasının təşkili, fənn proqramlarının tərtibi, dərslər vəsaitlərinin, elmi məqalələrin yazılması və müzakirəsi işində mühüm rol oynayırdı. Respublikamızda kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya elminə dair ilk sanballı elmi-tədqiqatların aparılması üçün şərait yarandı. Məhz bu kafedranın fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan kitabxanaşünaslıq elminin bünövrəsi qoyulmuşdur, eyni zamanda respublika kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiyaşünaslığının əsaslı şəkildə elmi tədqiqinə başlanmışdır. Bu fikri söyləməklə XX əsrin I yarısından sonra kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya sahəsində görülən işlərə kölgə salınmır. Burada söhbət fundamental elmi-tədqiqat işlərinin aparılmasından gedir. Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya ka-

fedrasının yaranmasında və fəaliyyətə başlanmasında xalq yazıçısı, böyük ziyalı Süleyman Rəhimovun xüsusi rolu olmuşdur. O dövrdə ixtisas üzrə elmi adı və dərəcəli mütəxəssislər olmadığına görə kafedranın təşkilində ciddi çətinliklər meydana gəlmişdir. Süleyman Rəhimov az bir zaman icarəsində universitetin rəhbərliyi ilə birlikdə bu kafedrada işləmək üçün mütəxəssislər seçmiş, onlar universitetə davət edilmişlər.

1947-ci ildə kafedranın ilk müdiri vəzifəsinə görkəmli bibliograf alim Əliheydər Qəhrəmanov təyin edilmişdir. İxtisasca filoloq olan Ə.Qəhrəmanov uzun illər Bakının kütləvi kitabxanalarında kitabxanaçı, kitabxana müdiri işləmiş, Bakı Kitabxanaçı Texnikumunda müəllim, sonra direktor vəzifələrində çalışmışdır. Bir müddət Respublika Dövlət Kitab Palatasının müdiri işləyən Ə.Qəhrəmanov dissertasiya işi müdafiə etdikdən sonra ömrünün axırında oqmaq kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasına rəhbərlik etmişdir. Ə.Qəhrəmanov kitabxanaşünaslıq və bibliografiyanı dərinləndirən sevan kitabxanaçı təhsilinin inkişafına canla-başla xidmət edən, özünə qarşı tələbkar, zəhmətkeş tələbələrə hörmətlə yanaşan sadə, təvazükar bir alim idi.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasına davət edilən ilk müəllimlərdən biri də Hüseyn Tağıyev olmuşdur. O, 1948-ci ildən Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının müəllimi kimi Kitabxanaşünaslıq fənnindən mühazirə oxumuşdur. H.Tağıyev Bakı şəhər kütləvi kitabxanalarında çalışmışdır. Universitetə davət alan zaman M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın direktoru vəzifəsinə işləyirdi. Kitabxanalardakı əməli işi və kitabxana işinə rəhbərlik prosesində qazandığı zəngin təcrübə onun sərişətli mütəxəssis kimi formalaşmasına səbəb olmuşdur. Respublikamızın kitabxana xadimlərindən biri olan H.Tağıyev həmçinin bir neçə vəsaitin və kitabların müəllifidir. Bununla yanaşı, XX əsrin 50-ci illərində Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasında dərs deyən müəllimlərdən biri M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın elmi işlər üzrə direktor müavini Məryəmxanım Səmədova olmuşdur. O, kitabxanaçı işinə dair bir sıra vəsaitlər hazırlamışdır.

1952-ci ildə universitetdə Kitabxanaçılıq şöbəsinin ilk buraxılışı oldu. Şöbəni bitirən 16 nəfər yüksəkixtisaslı mütəxəssis respublikamızın kitabxanalarına işə göndərildi. Artıq universitet təhsilli gənc mütəxəssislərlə kafedranın elmi potensialını gücləndirmək imkanı yaranmışdı və belə kadrlara böyük ehtiyac duyulmaqda idi. Həm də şöbədə yeni tədris planının tətbiqi ilə əlaqədar dərslər artmışdı. Ancaq bu imkanın bir neçə il sonra istifadə etmək mümkün oldu. 1955-ci ilin yanvar ayında Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrası şöbənin V kurs tələbəsi Abuzər Alı oğlu Xələfovun yüksək təhsil göstəriciləri və ictimai fəaliyyətini nəzərə alaraq müəllim saxlanması haqqında qərar qəbul etdi və rektorluqdan bu qərarın icrasını xahiş etdi.

Bu dövrdə universitetin rektoru, akademik Y.Məmmədəliyev kafedranın xahişini nəzərə aldı. Abuzər Xələfov 1955-ci ilin iyun ayında qiymətli şöbədə, sentyabr ayında isə əyani şöbədə mühazirələr oxumağa başladı. Elo bu təyinat demək olar ki, kitabxanaşünaslıq elminin və ali kitabxanaşünaslıq təhsilinin inkişafına böyük tökən verdi. 1956-cı ildə kitabxanaçılıq şöbəsinin ilk məzunlarından biri Murad Şəmsizadə kafedraya müəllim davət edildi. 1950-ci illərin axırında fakültənin məzunlarından Hacı Balay oğlu Həsənov və Əşrəf Teymur oğlu Xələfov Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasında işləməyə başladılar. Kitabxanaşünaslıq şöbəsinə müvəffəqiyyətlə bitirən gənclərin Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasına cəlb edilməsi kafedranın işinin canlanmasına, tədris keyfiyyətinin yüksəlməsinə, ixtisas kurslarının artmasına, tələbələr arasında elmi-tədqiqat və tərbiyə işinin yaxşılaşdırılmasına səbəb oldu. Kafedranın elmi-tədqiqat işlərində də böyük dəyişiklik baş verdi. Gənc müəllimlər namizədlik dissertasiyası müdafiə etmək üçün elmi mövzular üzərində işləməyə başladılar. Həmçinin kafedraya aspirant yeri verildi. Bibliografiya ixtisası üzrə verilmiş bu yerə Kitabxanaşünaslıq şöbəsinə 1954-cü ildə bitirmiş Zöhrab Hüseyn oğlu Əliyev tutdu.

Qeyd etdiyimiz kimi, 1959-cu ilə qədər kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslıq kafedrasına Ə.H.Qəhrəmanov başçılıq etmişdir. Ondan sonra kafedrada ixtisas müəllimlərdən heç birinin elmi adının olmadığını bəhanə gətirən Şərçünaslıq fakültəsinin rəhbərliyi qeyri-qanuni olaraq Fars dili kafedrasının dosenti, Filologiya elmləri kafedrasına müdir seçilməsinə nail oldu. H.Əlizadə ixtisasçı olmadığını baxmayaraq, 1959-cu ildən 1963-cü ilə qədər kafedraya müdirlik etmişdir.

1963-cü ildən bu vəzifəni kitabxanaçılıq fakültəsinin yetirməsi, tarix elmləri namizədi, dosent, fakültənin dekani Abuzər Alı oğlu Xələfov tutdu. Abuzər Xələfov bu vəzifədə 2016-cı ilə qədər, yəni 60 ilə yaxın bir müddətdə müvəffəqiyyətlə çalışmışdır.

Kitabxanaşünaslıq-bibliografiya kafedrası yüksəkixtisaslı müəllim kadrların yetişdirilməsində də mühüm rol oynamışdır. A.Xələfovun təşəbbüsü ilə kafedrada belə bir ənanə formalaşdırılmışdır: kafedranın elmi potensialını artırmaq məqsədilə fakültəni müvəffəqiyyətlə bitirən gənc kadrlar laborant vəzifəsinə işə götürülür, sonra əyani və qiymətli aspiranturaya qəbul edilir, yaxud kafedranın dissertantı kimi fəaliyyət göstərir. Aspiranturani bitirmiş şəxslər isə kafedraya müəllim qəbul edilir.

Müxtəlif illərdə T.Quliyev, X.İsmayılov, Z.Baxşəliyev, A.Əliyev aspiranturani bitirdikdən sonra kafedraya müəllim vəzifəsinə keçirilmişlər. E.Bədəlov, M.Həsənov, S.Rzayev, A.Abbasova kafedrada laborant işləməklə namizədlik dissertasiyaları müdafiə etmiş və müəllim vəzifəsinə seçilmişlər.

60-cı illərdə Kitabxanaşünaslıq fakültəsində informatika fənləri tədris etmək üçün informatika ixtisası üzrə aspiranturaya bitirmiş Ə.Rüstəmov fəaliyyəti müəllim qəbul edildi. S.Mustafayeva baş laborant vəzifəsində müəllim vəzifəsinə keçirildi. 70-ci illərdə kafedranın tərkibi respublikamızın kitabxanalarına işləyən zəngin kitabxana işi təcrübəsinə malik olan, istehsalatdan gələn kadrlar hesabına möhkəmləndi. Azərbaycan MEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasının direktoru, pedaqoji elmləri namizədi Rasim Əhməd oğlu Kazımov və Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Kitabxanasının direktoru Murtuz Məmmədobağır oğlu Bağırov kafedraya müəllim seçildilər.

1970-1980-ci illərdə A.Xələfovun rəhbərliyi ilə Kitabxanaşünaslıq kafedrasında elmi-tədqiqat işləri, metodiki işlər tədrisin təşkilini kimi kafedranın prioritet istiqamətləri uğurla həyata keçirilirdi. Kafedra üzrə tədris olunan fənlərin metodik təminatı, dərslik və dərs vəsaitləri ilə əhatə olunması kafedranın metodik fəaliyyətini gücləndirirdi. Kafedra əməkdaşlarının elmi diskussiyalara cəlb edilməsi konfrans və simpoziumlarda iştirakı A.Xələfovun kafedranın formalaşması sahəsindəki işgüzar fəaliyyətinin atributlarından birinə çevrilmişdir. İstər nəzəri məsələlər, istər təcrübə fəaliyyət sahəsi kitabxanaşünaslığın elmi əsaslarına söykənirdi. 1980-ci illərdə kafedra əməkdaşlarının ixtisasartırma kurslarına cəlb edilməsi kafedranın elmi potensialının yüksəlməsinə səbəb olurdu. A.Xələfovun təşəbbüsü ilə Moskva şəhərinə Təkmilləşmə İnstitutuna göndərilən kafedra əməkdaşları kitabxanaçılıq informasiya təhsilinin dövrün tələbinə uyğun formada mənimləmələrinə şərait yaradırdı. Kafedra əməkdaşlarının Moskva, Sankt-Peterburq və digər şəhərlərdə dissertasiya müdafiə etmələri eyni zamanda A.Xələfovun SSRİ-nin müxtəlif bölgələrində müdafiə suralarına üzv olması opponentli etməsi Kitabxanaşünaslıq kafedrasının xarici əlaqələrinin formalaşmasına stimül verirdi.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi-pedaqoji kollektivinin tədris prosesinin informasiyalaşdırılması sahəsində dövrə, zamanla səsələn xidmətləri olduqca diqqətəlayiq olmuşdur. XX əsrin 70-ci illərindən başlayaraq dünya ali, peşə kitabxanaçılıq təhsilində demək olar ki, böyük informasiyalaşdırma inqilabı baş verdi. İnformatika elminin nailiyyətləri sayəsində informatika fənləri olduqca böyük sürətlə kitabxanaçı kadrlar hazırlayan ali məktəblərin tədris planlarına daxil olmağa başladı. Amerika Birləşmiş Ştatlarında və Avropada informasiyalaşdırma prosesi olduqca sürətlə getdiyi halda, keçmiş SSRİ-də bu proses demək olar ki, durğunluq keçirdi.

SSRİ-də bu prosese ilk dəfə qoşulan Latviya Respublikasının Kapsukas adına Vilnus Universitetinin Kitabxanaşünaslıq şöbəsi oldu. SSRİ Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi Vilnus Universiteti üçün ABŞ ali kitabxanaçılıq məktəblərinin tədris planlarının bazasında yaradılmış 5 illik tədris planı təsdiq etdi. 1969-cu ildə Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekani

prof. Abuzər Xələfov böyük çətinliklə də olsa SSRİ Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyindən bu planın Universitetin Kitabxanaçılıq fakültəsində istifadə ediləsinə icazə aldı. Hələ o vaxt ali kitabxanaçılıq təhsilinin beş il olmasına maneçilik göstərən məmurlar var idi. Lakin Abuzər Xələfovun səyi nəticəsində ali kitabxanaçılıq təhsili dövr il yox, beş il təhsil müddətində keçirilməsinə başlanıldı. BDU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsi 1970-ci ildən 1984-cü ilə qədər, yeni fəaliyyətə yeni tədris planı təsdiq olunana qədər bu planla işlədi. Bu plan o dövrdə SSRİ kitabxanaçılıq ali məktəblərində təbliğ olunan tədris planlarından tamamilə fərqlənirdi. Planda fundamental və texniki fənlərə ayrılan saatların miqdarının artırılması, yeni informatika fənlərinin tədris planına daxil edilməsi, tədris planlarının məzmununda böyük keyfiyyət dəyişikliyinə səbəb olmuş, peşəkar kitabxanaçı kadr hazırlığının istiqamətini tamamilə yeniləşdirmişdi. Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi SSRİ məkəndə ABŞ tədris planları əsasında hazırlanmış tədris planı ilə peşəkar kitabxanaçı kadr hazırlayan ikinci fakültə olmuşdur. Yeni tədris planı Kitabxanaşünaslıq kafedrasının qarşısında olduqca çətin və məhsuldar vəzifələr qoymuşdu. Kafedra informatikaya aid yeni fənləri tədris etmək üçün müəllim kadrları, fənn proqramları, dərsliklər, dərs vəsaitləri hazırlamalı, əhəmiyyətli kitabxanaşünaslıq fənləri ilə yeni informasiya fənləri arasında qarşılıqlı inteqrasiyanı təmin etməli, yeni fənlərə dair elmi tədqiqat işləri aparılmalı idi.

Avtomatlaşdırılmış informasiya texnologiyaları kitabxanaçılıq təhsilində ilk dəfə 70-ci illərin əvvəllərində Abuzər müəlliminin təşəbbüsü ilə tətbiq edilmişdir. O, bu fənlər kompleksini SSRİ-də ilk dəfə tətbiq edən Vilnus Universitetinə getmiş və tədris planını onlardan götürmüşdür. Bunun nəticəsində riyazi və texniki fənlərə yanaşı, "İnformatika" da Azərbaycan tarixən ilk dəfə bizim fakültədə tədrisə daxil edilmişdir. Digər bir fakt: müasir səbəko informasiya texnologiyalarının kitabxanalar üçün perspektiv əhəmiyyətini dərinədən başa düşən Abuzər müəllim ilk növbədə "İnformatika" fənlər kompleksinin yeni konsepsiyasının tədris planına daxil edilməsinə nail olmuş, bu aspektdə dars proqramı və dərslik hazırlanacağı tapşırırmışdır. Sosial informatikanın 60-cı illərdən başlanan son 30-40 illik tarixi inkişafında toplanan və sürətlə artan nazarı və təcrübə elmi nailiyyətlər XXI əsrin əvvəllərində onun differensiasiyasına, nisbi-müstəqil sahəvi informatika elmlərinin yaranmasına səbəb oldu. Bunun nəticəsində tədris baxımından riyazi informatika, hüquq informatikası, iqtisadi informatika, geoinformatika, texniki informatika və digər sahəvi informatika fənləri yaradıldı, onlara dair fənn proqramları, dərsliklər və dərs vəsaitləri hazırlanaraq nəşr edildi. İnformatikanın differensiasiyası indi də davam edir. Bununla əlaqədar olaraq Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində prof.A.Xələfovun təklifi və rəhbərliyi altında "Kitabxanaçılıq informatikası" adlanan tədris konsepsiyası işləyib hazırlandı. Bu konsepsiya dünya kitabxanaçılıq tədris siste-

mində ilk elmi-tədris konsepsiyası hesab edilə bilər. Bu konsepsiyaya görə "Kitabxanaçılıq informatikası" kompleks sahəvi informatika fənlərindən ibarət olub, kitabxana-informasiya proseslərinin avtomatlaşdırılmış metod, vasitə və texnologiyalarını öyrədən fənlərdir. Bu istiqamətdə fənn proqramları, bəzi dərslilər (məs.: "Kitabxanaçılıq informatikası" (ümumi kurs), "Kitabxana informasiya texnologiyaları", "Kitabxanaların kompüterləşdirilməsinin əsasları" və s.), dərs vəsaitləri hazırlanıb nəşr edilmişdir ki, bu da ali kitabxanaçılıq-informasiya təhsilində Kitabxanaşünaslıq kafedrasının fəaliyyətində prioritet istiqaməti müəyyən etmişdir.

XX əsrin 70-80-ci illərində Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi-tədqiqat işləri üç istiqamətdə: dissertasiya işi mövzuları işləyib müdafiə etmək, dərslilər, dərs vəsaitləri, metodik göstərişləri hazırlayıb nəşr etdirmək, elmi məqalələr yazıb nəşr etdirmək istiqamətində aparılır. Bundan başqa elmi müzakirələrin keçirilməsi, elmi-metodik işlərin aparılması və elmi seminarların təşkili kafedranın elmi tədqiqat işlərinin əsas tərkib hissəsi olmuşdur. Kitabxanaşünaslıq üzrə ilk tədqiqatlar kitabxana tarixi mövzusunda həsr edilmişdir. Son zamanlar müstəqil fənn kimi formalaşan, əsas tərkib hissələrindən kitabxana tarixi, elmi, maarif, mədəniyyət və təsərrüfatın inkişafındakı xidməti ümumiləşdirir, əhəliyyə kitabxana xidmətinin vəziyyətini öyrədir, həmçinin kitabxanaçılıq fikrinin inkişafını tədqiq edir. Kitabxana tarixinin öyrənilməsi Kitabxanaşünaslıq kafedrasında aparılan elmi-tədqiqat işlərinin çərçivəsində dayanır. Bu iki istiqamətdə özünü təsdiq edir. İlk növbədə bütün fənlərin və elm sahələrinin tədqiqat onun tarixindən başlanır. Kitabxana tarixinin öyrənilməsi də bu baxımdan kitabxananın növləri tədqiqinə geniş imkanlar yaradır. Digər bir tərəfdən kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri prof.A.A.Xələfov hələ 1961-ci ildə "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1920-1932-ci illər)" mövzusunda namizədlik dissertasiyası, 1975-ci ildə isə "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1933-1958-ci illər)" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Möhz bu elmi tədqiqatların nəticələri kimi Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi potensialı güclənmiş və bu sahədə elmi tədqiqat işlərinin aparılmasına start verilmişdir. Kafedra formalaşdırıldıqdan sonra kafedranın əməkdaşlarından T.F.Quliyev 1968-ci ildə "Azərbaycanda Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının tarixi (1920-1941-ci illər)", R.Ə.Kazımov 1972-ci ildə "Azərbaycanda bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslıq bibliografiyası (1920-1965-ci illər)", 1973-cü ildə S.M.Rzayev "Önməz Faiq Nəmanzadənin ədəbi publisistik fəaliyyəti", Ə.M.Rüstəmov "Azərbaycan neft sənayesi işçilərinin bibliografik infor-

masiya təminatı sisteminin mexanikləşdirmə və avtomatlaşdırma vasitələri əsasında işlənməsi və təhlili", E.Bədəlov "Sosializmin təkmilləşməsi dövründə Azərbaycan SSR-də kənd əhalisinin kitabxana xidmətinin təşkili (1959-1970)", X.İsmayilov 1984-cü ildə "Azərbaycan partiya kitabxanaları sovet hakimiyyəti illərində", 1989-cu ildə Z.İ.Baxşəliyev "Azərbaycan neft sənayesi elmi-texniki kitabxanaları", 1990-cü ildə A.N.Abbasova "M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət kitabxanasının inkişafı və təkmilləşdirilməsi (1959-1985)", A.M.Əliyev "Naxçıvan MSSR-də kitabxana işi (1920-1985)" mövzusunda müvafəqiyyətlə namizədlik dissertasiyaları müdafiə etmişlər. A.A.Xələfovun yetişdirdiyi bu alimlər ordusu Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin formalaşmasına səbəb oldu. Kitabxanaşünaslıq kafedrası artıq kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin mərkəzinə çevrilmişdir.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi-tədqiqat sahəsində işlərinin təşkili, namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının müdafiəsi müstəqillik dövründə milli ideoloji istiqamət olaraq davam etdirilmişdir. Kitabxanaşünaslıq kafedrası müstəqillik illərində Azərbaycanda əhəliyyə kitabxana xidmətinin mühüm istiqamətləri problemini ümumi tədqiqata cəlb edərək kafedranın elmi istiqamətini müəyyən etmişdir. Kafedranın müasir dövrdə fəaliyyətini təhlil edərkən onu iki mərhələyə bölmək olar. Birinci mərhələyə yeni post-sovet məkanı mərhələsi, ikinci mərhələ isə müstəqillik dövrünə təsadüf edir. Birinci mərhələdə həm post-sovet məkanı dövründə kitabxanaşünaslıq kafedrası öz fəaliyyətini zamanənin tələbinə uyğun qurmuş, elmi tədqiqat işlərinin məzmununda partiyalıq prinsiplərinin rəhbər tutaraq inkişaf mərhələləri keçmişdir. Kitabxanaşünaslıq kafedrasında aparılan elmi tədqiqat işləri, dissertasiya işlərinin bir hissəsi möhz həmin dövrdə düşmüşdür.

Respublikamız müstəqillik əldə etdikdən sonra bütün fəaliyyət sferalarında olduğu kimi təhsil sahəsində də islahatların keçirilməsinə başlandı. İslahat prosesində iştirak edən BDU-nun bütün strukturları kimi Kitabxanaşünaslıq kafedrası da yeni təhsil sistemində keşidə bağlı üzünə düşən vəzifələrin öhdəsindən layiqincə gəldi. Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində sanbalı kafedra kimi formalaşan Kitabxanaşünaslıq kafedrası elmi dərəcəsi olan kadr potensialına görə fakültədə ön yerdə gedir. Kafedranın müdiri professor A.A.Xələfov kitabxanaşünas-alim kimi, həmçinin milli kitabxanaşünaslığın banisi olaraq 2001-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə Əməkdar elm xadimi, 2001-ci il fevral ayının 20-də Beynəlxalq İnfor-masiyaşünaslar Akademiyasının akademiki, 2000-ci il fevral ayının 11-də "Şərəf ordeni" kimi yüksək ali rütbələrə layiq görülmüşdür. Eyni zamanda qeyd etmək lazımdır ki, A.A.Xələfov Azərbaycan Kitabxanaçılar Cəmiyyətinin Prezidenti olaraq Kitabxanaşünaslıq kafedrasının QHT-lərlə fəaliyyətini əlaqələndirilməsinə də yardımçı olmuşdur. BDU-nun Ağsaqqallar Şurasının səd-

ri, Veteranlar Şurasının sədri olmaqla universitetin ictimai-siyasi, sosial-mədəni həyatında da əhəmiyyətli rol oynamışdır ki, bu da kafedranın reytinginə əsaslı təsir göstərmişdir.

Müstəqillik illərində Əməkdar elm xadimi, prof. A.Xələfov üç pilləli təhsil sistemində (bakalavr, magistratura və doktorantura) keçildikdən sonra Kitabxanaşünaslıq kafedrasının fəaliyyətində təhsil islahatları ilə bağlı ciddi dönüş yaratmağa müvəffəq oldu. Belə ki, artıq kafedranın tədris planı yeni təhsil sistemində uyğun quruldu. Bakalavr və magistr hazırlığının başlanğıc dövründə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının iş prinsipləri fakültənin və digər kafedralar üçün önəmli xarakter daşdı.

Kafedraya yeni tədris pilləsinə keçidlə bağlı bakalavr və magistr pilləsində ixtisaslaşmanın müasir tələblərinə cavab verən dərslilər, dərslər vəsaitləri, proqramlar nəşr edilmişdir. Tədris kafedrada bakalavr hazırlığı üzrə "Kitabxanaşünaslığa giriş", "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi", "Kitabxanaçılıq işinin əsasları", "Kitabxana işinin təşkili və idarə olunması", "Kitabxanaların elmi-metodik təminatı", "Kitabxanaçılıq informatikası", "Kitabxana-informasiya fəaliyyətinin texniki vasitələri", "Dünya kitabxanalarının tarixi", "Oxuculara xidmət", "Kitabxana işinin iqtisadiyyəti", "Rəqəmsal kitabxana sistemləri", "Kitabxanalarda fərdi fəaliyyət", "Kitabxanaların kompüterləşdirilməsinin əsasları" fənləri, magistratura pilləsində "Kitabxanaşünaslığın tarixi, nəzəriyyəsi və metodologiyası", "Kitabxanaşünaslığın müasir problemləri", "Dünya milli kitabxanaları", "Kitabxana marketinqi", "Bibliometriya", "Elektron sənədlərə iş" və s. kimi fənlər müvəffəqiyyətlə tədris olunur.

Kafedranın bu sahədəki ən yüksək nailiyyəti kimi qeyd etmək lazımdır ki, əsas fənlər sırasında olan "Kitabxanaşünaslığa giriş" və "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi" fənləri üzrə dərslilər nəşr edilmiş tələbələrin istifadəsinə verilmişdir. Hər iki dərsliyin müəllifi Əməkdar Elm Xadimi, BDU-nun fəxri professoru A.A.Xələfovdur. Prof. A.A.Xələfov bununla yanaşı "H.Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi", "XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycanda kitabxana işinin əsas inkişaf istiqamətləri", "Kitabxanaların kompüterləşməsinin əsasları", "Kitabxana və cəmiyyət" və s. kimi sanballı monoqrafiyalar və dərslilər yaratmışdır. Kitabxanaşünaslıq kafedrasında həm bakalavr, həm də magistr hazırlığında tədris olunan fənlərin demək olar ki, hamısı proqramla təmin olunmuşdur.

1998-2007-ci illərdə Kitabxanaşünaslıq kafedrasında onlarla magistrantlar magistr elmi dərəcəsi alaraq AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında, M.F.Axundov adına Milli Kitabxanada, Azərbaycan Respublikası İşlər İdarəsinin Prezident kitabxanasında və s. müəssisələrdə məsul işlərdə müvəffəqiyyətlə çalışırlar. Kitabxanaşünaslıq kafedrasına kitabxana işinin dünya standartlarına uyğunlaşdırılması sahəsində nəzəri və təcridi kitabxanaşünaslığın vəhdəti

problemləri ilə ciddi məşğul olur. 1999-cu ildə A.Xələfov rəhbərliyi ilə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının nəzdində "Kitabxana işinin kompüterləşdirilməsi" adlı elmi-tədqiqat laboratoriyası açılmışdır. Bu gün də laboratoriya prof. A.A.Xələfovun rəhbərliyi ilə müvəffəqiyyətlə fəaliyyət göstərir və Azərbaycan kitabxana işinin kompüterləşdirilməsi problemini elmi və nəzəri cəhətdən tədqiq edən yeganə elmi müəssisə-tədqiqat laboratoriyasıdır. Bu laboratoriyada prof. A.A.Xələfovun rəhbərliyi altında 3 nəfər elmi işçi çalışır. Kafedranın dosent avazı N.İsmayılova, f.d. E.Məmmədov, elmi işçi S.Məmmədova elmi tədqiqat laboratoriyasında BDU-nun Elmi Kitabxanasının elektron dərslilər fondunun yaradılması sahəsində işgüzarlıqla çalışırlar və bu istiqamədə xeyli iş görülmüşdür.

İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyətin formalaşması dövründə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdürü professor A.A.Xələfovun təşəbbüsü ilə kafedranın elmi parametrləri cəmiyyətin tələbinə uyğun formalaşdırıldı. Belə ki, informasiya cəmiyyətinin özünün spesifik xüsusiyyətləri həmçinin nəzəri və təcridi kitabxanaşünaslığın kompüterləşdirilməsi xüsusiyyətləri kitabxanaşünaslıq fənlərinin tədrisində integrativ yanaşma meyilləri səbəb oldu. Son dövrlərdə kitabxana işinə kompüter texnika və texnologiyasının tətbiqi nəticəsində kitabxanaların sosial funksiyalarının daha da artdığını bildiren kitabxanaşünas alim qeyd edir ki, məhz buna görə informatika ilə məşğul olan mütəxəssislərin kitabxanalarla, kitabxana işinə marağı çoxalmışdır. Lakin, informatika ilə məşğul olan mütəxəssislər kitabxanaların yalnız informasiya funksiyasından doğan istiqamətləri ilə maraqlanırlar ki, bu, doğru deyildir. İnformatikadan ancaq kitabxanaların informasiya fəaliyyətini genişləndirmək üçün yox, onların bütünlüklərini yoxa yetirməsi, yeni keyfiyyətlərə zənginləşməsi üçün istifadə edilmişdir. Alimin fikrincə, informasiya kitabxana müstəvisindən üstüqi istiqamədə keçməli, onun bütün funksiyalarını inkişaf yolu ilə işıqlandırmalıdır.

Artıq müasir informasiya cəmiyyətində kitabxanaların kommunikasiya sistemində rolu və əhəmiyyəti o qədər artmışdır ki, kitabxanalar öz cəmiyyətin informasiya tələbatını ödəmək mümkün deyildir. Kitabxanalar cəmiyyətdə elmin və mədəniyyətin inkişafında, təhsil və tərbiyənin yüksəldilməsində, həmçinin insanların informasiya təminatında mühüm sosial institut kimi yaxından iştirak etməklə ən çox istifadə olunan müəssisəyə çevrilmişdir.

Professor A.Xələfovun elmi müddəalarına əsaslanaraq belə bir nəticəyə gəlinir: "Kitabxanaşünaslıqla informatikanın inteqrasiyası nəticəsində məlum olmuşdur ki, bu iki elmin əlaqələri olmadan müasir zamanda informasiyalaşdırılmış cəmiyyəti inkişaf etdirmək, bu cəmiyyətin qarşısına qoyduğu vəzifələrə cavab vermək, cəmiyyət üzvlərinin informasiya tələbatını ödəmək mümkün deyildir". A.Xələfovun bu tezis Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müasir dövrədə innovativ iş üsullarına yiyələnməsinə stimül vermişdir. Yeni informasiya

cəmiyyətinin formalaşması Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi parametrlərinin cəmiyyətlə uyğunlaşması tələb edirdi. Bu məqsədlə Fəxri professor Abuzər Xələfov informasiyalaşmış cəmiyyətin fəaliyyət sferalarını təhlil edərək kafedranın formalaşmasında cəmiyyət və elmi tədqiqatın vəhdəti tezisini təklif edirdi.

Beləliklə, o, informasiyalaşdırılmış cəmiyyətin özünəməxsus xüsusiyyətlərini sadalayaraq aşağıdakı müddəaları məqsədauyğun sayırdı:

1. İnformasiya cəmiyyəti yeni tipli cəmiyyətdir. Bu cəmiyyət özündən əvvəlki cəmiyyətlərdən öz texnologiyalarına (xüsusilə informasiya texnologiyalarına) görə fərqlənir. Bu cəmiyyət yeni global sosial inqilabın nəticəsi olub, informasiya partlayışından doğan, informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının birləşməsi nəticəsində formalaşan yeni tipli cəmiyyətdir;

2. İnformasiya cəmiyyəti bilik cəmiyyətidir. Bu cəmiyyət hər bir insanın, hər bir cəmiyyətin bilik almasını təmin edir, onlara informasiya mənbələrindən mənasız istifadə etmək və təcrübə qazanmaq üçün şərait yaradır;

3. İnformasiya cəmiyyəti global cəmiyyətdir. Bu cəmiyyətdə informasiya mübadiləsinin nə vaxtı, nə məkanı, nə də siyasi sərhədləri var. Bu da cəmiyyətə və insanlara başəri sərvətlərdən bəhrələnmək imkanı verir, mədəniyyətlərin bir-birinə qovuşmasını sürətləndirir, onların qarşılıqlı təsir dairəsini genişləndirir, hər bir cəmiyyətə başqa cəmiyyətlərdən faydalanmaqla yə-niləşmə və təkmilləşmə imkanı verir.

Müəllifin gəldiyi qonağa görə, informasiyalaşdırılmış cəmiyyət informasiyanın ən mühüm daşıyıcısı olan kitab və kitabxanalarsız yaşaya bilməz. Çünki kitabxana informasiyalaşdırılmış cəmiyyətin əsas atributlarından biri, informasiya müəssisələrinin ən mühüm vasitəsidir. Kitabxanalar informasiyalaşdırılmış cəmiyyət üçün əsas müəssisə olduğu kimi müasir kitabxanalar da informasiya texnologiyaları olmadan fəaliyyət göstərə bilməz.

Müasir kitabxanaların yaşaması, cəmiyyətdə kitabxanalara xas olan mühüm sosial funksiyaları yerinə yetirməsi, cəmiyyətin tərəqqi və inkişafının əsas vasitələrindən birinə çevrilməsi üçün özünün bütövlükdə informasiyalaşdırılması zəruridir. İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyətə keçid prosesində kitabxanalar öz nəzəri və təcrübə savıyyəsinin yüksəldilməsinin daim qayğısına qalmalı, müasir cəmiyyətin, kitabxana oxucularının ən böyük ehtiyac hiss etdiyi informasiya istehsalını genişləndirməlidir.

Daha sonra professor A.Xələfov qeyd edir ki, kitabxanaların qarşısında duran çətinlikləri müvafiqəyyətə dəf etmək məqsədi ilə kitabxanaların rəhbərliyi ən optimal variant seçib dünya birliyində tətbiq olunan avtomatlaşdırılmış kitabxana-informasiya sistemlərindən istifadə etməlidirlər. Bu sistemlər seçilərkən kitabxanaların tipləri, növləri, maliyyə imkanları, kadr potensialı və oxucu kontingenti nəzərə alınmalı, kitabxanalar qruplaşdırılmalıdır. Bu baxım-

dan tanınmış kitabxanaşünas alim kitabxanaların şərti olaraq 3 qrupa bölünməsinə təklif edir:

I qrup Milli Kitabxana, qanunvericilik və müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının kitabxanaları, respublika əhəmiyyətli elmi-səhəvi kitabxanalar, ayrı-ayrı icra müəssisələrinin, nazirliklərin, cəmiyyətlərin və təşkilatların kitabxanaları və s. daxildir. Strətiə qurmağa olduğumuz informasiya cəmiyyəti I qrup kitabxanaların kompüterləşdirilməsini ön plana çəkməyi və onun strətiə aparılması zərurətini irəli sürür.

II qrupa böyük və zəngin kitab fonduna, informasiya ehtiyatlarına, geniş oxucu kontingentinə malik olan, idarə və müəssisələrin kitabxanaları və mərkəzləşmiş kitabxana sistemlərinin kitabxanaları, metodik mərkəz statusuna malik kitabxanaları və s. daxildir. II qrupa daxil olan kitabxanalar ilk mərhələdə kitabxana işinin kompleks halda kompüterləşdirə bilməsələr də, onun hissə-hissə həyata keçirilməsinə nail olmalıdırlar.

I və II qrup kitabxanalarının şəbəkəyə qoşulması və öz oxucularının tələbatını internet vasitəsilə ödənilməsinə nail oluması zəruri hesab edilməlidir. Bu kitabxanalarda elektron informasiya vasitələrindən: elektron kataloqlardan, elektron kitab fondundan və ümumiyyətlə, kompüter texnologiyasından istifadə etmək üçün oxucuların öyrədilməsinə şərait yaradılmalı, kurslar və yaxud dərnəklər təşkil edilməlidir.

III qrupa kiçik kitab fondlarına malik olan kütləvi kitabxanalar daxildir. Əlbəttə, yaxın gələcəkdə bunların kompüterləşdirilməsi mümkündür olmasa da, kitabxanalara fərdi kompüterlər verilməli, böyük kitabxanalara onların əlaqələri genişləndirilməlidir. Bu müddəalar Kitabxanaşünaslıq kafedrasının nəzəri müddəalarının təcrübə fəaliyyət sahəsi ilə vəhdətini təmin edir ki, bununda da kafedranın elmi tədqiqat prosesində təcrübə kitabxanaşünaslığa önəm verilir.

Professor A.Xələfovun fikrincə kitabxana işinə yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqi onların qarşısında çox geniş imkanlar açır, fondun, informasiya ehtiyatlarının mühafizə edilməsi və xidmət işində, oxucuların tələbatının ödənilməsinə yaranan problemləri asanlaşdırmağa, həll etməyə imkan verir.

Məlumdur ki, dünya elminin inkişafında ayrı-ayrı elmlərin inteqrasiyası prosesi qanunauyğun halda və elmlərin qarşılıqlı təərəqqisinə təsir göstərir. Əvvəllər kitabxanaşünaslığın kitabşünaslıq, bibliografyaşünaslıq, tarix, pədagogika və psixologiya elmləri ilə qarşılıqlı əlaqəsini tədqiq etmiş alim ilk dəfə olaraq bu elm sahəsinin fəlsəfə, sosiologiya, iqtisadiyyat, riyaziyyat və informasika elmləri ilə sıx bağlılığı, habelə onların bir-birinə təsiri barədə zəruri araşdırmalar aparmış, bir sıra vacib qənaətlər çıxarmışdır. O, bu barədə eyni zamanda kitabxanaşünaslığın başqa elmlərlə qarşılıqlı əlaqəsinin və qarşılıqlı təsirinə sistemli xüsusiyyətlərinin hərtərəfli aydınlaşdırmağa nail olmuşdur. Xüsusilə vurğulamaq lazımdır ki, Sovet kitabxanaşünaslığında lazimi səviyyə-

də işlənilməmiş bu mühüm problemi professor A.Xələfov "Kitabxanaşünaslıq və fəlsəfə", "Kitabxanaşünaslıq və sosiologiya", "Kitabxanaşünaslıq və tarix", "Kitabxanaşünaslıq və iqtisadiyyat", "Kitabxanaşünaslıq və riyaziyyat", "Kitabxanaşünaslıq və informatika", "Kitabxanaşünaslıq və pedaqogika", "Kitabxanaşünaslıq və psixologiya", "Kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslıq", "Kitabxanaşünaslıq və kitabşünaslıq" adlı əhatəli bölmələrdə geniş şəkildə tədqiq etmiş və bir sıra yeni elmi nəticələr formalaşdırmışdır.

Alim nəzəriyyənin təcrübədən ayrı düşməsinə aradan qaldırmaq məqsədilə bu zəruri problemi onları şəkildə işləyərək, kitabxanaşünaslığın nəzəri əsaslarını cəmiyyətdə kitabxanaçılıq fəaliyyəti ilə məntiqli şəkildə birləşdirməyə nail olmuşdur. Bu bölmədə sənəd, oxucu, kitabxanaçı və maddi-texniki baza kimi mühüm kitabxana ünsürlərinin quruluş (struktur) xüsusiyyətlərinin sistemli təhlili nəzəri müddəalar baxımından özünün dolğun əksini tapmışdır.

Qeyd edək ki, bu məsələlərin məntiqli şərhində Azərbaycan kitabxanaşünaslığında yeni söz kimi maraq doğurur.

Bununla yanaşı, müəllif ilk dəfə olaraq müasir dövrdə kitabxanaçılıq nəzəriyyə və təcrübəsinin çox mühüm problemlərindən olan kitabxanaların sosial funksiyalarını şərh etmişdir. Professor A.Xələfov bu məsələyə həsr etdiyi xüsusi tədqiqatlarında uzun illər sovet kitabxanaşünaslığında üstünlük qazanmış ideoloji, mədəni-maarif və informasiya müəssisələri olan kitabxanaların sosial funksiyaları haqqında konsepsiyayı əhəmiyyətli dərəcədə işləyib təməmlənmiş və zənginləşdirmişdir.

O, çox düzgün olaraq "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsaslanmaqla kitabxanaların elm, informasiya, mədəniyyət, təhsil və təbiiyə funksiyalarının mahiyyətini çox anlaşıqlı şəkildə aydınlaşdırmışdır. İctimai inkişafın qanunauyğunluqlarının nəzərə alınmaqla kitabxanaların sosial funksiyalarının bu xüsusiyyətlərini yaradıcı şəkildə işləyən professor A.Xələfov bu mühüm problemi işləməklə kitabxanaşünaslıq nəzəriyyəsinə mühüm töhfə vermişdir. Bu istiqamətdə kitabxanaşünaslıq kafedrasının yüksək nailiyyətlərə yiyələnməsi kitabxanaşünaslığın elmşünaslığının formalaşmasına səbəb olmuşdur. Kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin alimləri bu məktəbin rəhbəri Əməkdar elm xadimi, BDU-nun fəxri professoru A.Xələfovun elmi müddəalarından bəhrələnrək kafedranın elmi tədqiqat və tədris prosesindəki nailiyyətlərinə yardımçı olurlar.

Müasir dövrdə dünyada baş verən iqtisadi və sosial dəyişikliklər kitabxanaların fəaliyyətinə güclü təsir etməkdədir və onların qarşısına yeni vəzifələr qoymuşdur. Bu vəzifələr isə kitabxanaşünas alim və informasiya texnologiyaları üzrə mütəxəssislər qarşısında müasir kitabxananın yeni fəaliyyət modelinin hazırlanması problemi ilə yanaşı olaraq müasir dövrdə kitabxanaların yeni tipologiyasının işlənib hazırlanmasını və onun elmi cəhətdən əsaslandı-

rilmasını qarşıya qoyur. Qeyd olunan problemin tədqiqi Azərbaycan kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin də əsas istiqamətlərindən birini təşkil edir.

Azərbaycan milli kitabxanaşünaslıq elminin banisi, ali kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin təşkilatçısı A.Xələfovun kitabxanaşünaslığın nəzəri və təcrübə məsələlərinin hüquqi təminatı sahəsində atdığı addımlar Azərbaycanca kitabxana informasiya fəaliyyətinin hüquqi bazasının formalaşmasına gətirib çıxardır. Belə ki, o, 1998-ci ildə "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun layihəsinə hazırlayan işçi qrupun sədri olmuşdur. Bu da kitabxana işi haqqında müəkkəmməl qanunun meydana gəlib dövlət başçısı tərəfindən təsdiq olunmasına səbəb oldu. Kitabxana işinin avtomatlaşdırılması, elektron informasiya sistemlərinin ali məktəb kitabxanalarına təbii Kitabxanaşünaslıq kafedrasında aparılan elmi-tədqiqat işlərinin innovativ formalara yiyələnməsinə stimül verirdi. Respublikada gedən tədris islahatları ilə əlaqədar kitabxanaşünaslıq kafedrasının illik iş planı, illik dərslər yükü, ayrı-ayrı semestrlər üzrə müəllimlərin təqvim planları, elmi-tədqiqat işlərinə dair hesabatlar, kafedralarda tədris edilən fənlərə dair proqramlar, həmin fənlər üzrə imtahan biletləri, kafedra iclasının protokolları və başqa sənədlər mövcud tələblər səviyyəsində hazırlanırdı.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının nəzdində "Kitabxana işinin təşkili və idarə olunması" adlı tədris laboratoriyası fəaliyyət göstərirdi. Laboratoriya Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimlərinə və digər mütəxəssis kitabxanaçı kadrlarına müxtəlif növ materialların, dərslikləri, dərslər vəsaitləri, proqram və digər tədris ədəbiyyatını, ixtisas dərslər dövrü nəşrləri toplayıb tələbələrə və işçi heyətin tələbatını ödəmək funksiyasını yerinə yetirirdi. Tədris laboratoriyasının müdiri Z.Camalova və laborant S.Əliyeva tədris olunan fənlərin tədris vəsaitləri ilə təmin olunmasını təşkil edirdilər.

Əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi, müstəqillik illərində kafedranın fəaliyyəti daim inkişaf etmiş, elmi-tədqiqat işlərinin, dissertasiyaların tədqiqində, fənlərin tədrisinin təkmilləşdirilməsində milli ideoloji istiqamət özünə yer almışdır. Kafedrada fənlərin tədrisi ilə bağlı respublikada gedən təhsil islahatları və onun xarakterik cəhətləri müəyyənləşdirilmiş, demək olar ki, kafedranın fəaliyyəti tamamilə təhsil islahatlarının tələblərinə uyğun qurulur.

Kitabxanaşünaslıq kafedrası son 15 ildə kitabxana işinin müxtəlif problemlərinə dair namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının müdafiələri ilə əlaqədar olmuşdur. Bu dissertasiyaların tədqiqində elmi rəhbər Əməkdar elm xadimi professor A.A.Xələfovun elmi potensialı və şəxsi nüfuzu əhəmiyyətli rol oynamışdır. Bunun bariz nümunəsi olaraq 2000-ci il dekabr ayının 6-da Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimi E.Y.Əhmədov və M.Ə.Mammadov AAK tərəfindən yaradılmış birdehlik ixtisaslaşdırılmış müdafiə şurasının iclasında müvəffəqiyyətlə namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişlər. E.Y.Əhmədov

dov "Azərbaycanda uşaqlara kitabxana xidmətinin təşkili (1901-1995)", M.Ə.Məmmədov isə "Azərbaycan Respublikası kitabxanalarında KAA sistemi (1918-1990)" ilə bağlı tədqiqatları yekunlaşdırmış və müdafiə edərək pedaqoji elmlər namizədi elmi dərəcələr almışlar. Bundan bir il sonra kafedranın dissertantı Ə.Ş.Nəcəfov AMEA-nın A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu nəzdində ixtisaslaşdırılmış müdafiə şurasının iclasında "Azərbaycan Respublikası Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində kitabxana işinin tarixi" (1923-1988) mövzusunda, daha sonra kafedranın dissertantı Ş.İ.İslamova, "Azərbaycan EA-nın kitabxana şöbəsinin yaranması və inkişafı" (1923-1990) mövzusunda, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının baş müəllimi K.İ.Aslan "Şəxsiyyətin formalaşmasına bədii ədəbiyyatın rolu" Kitabxanaşünaslıq kafedrasının digər müəllimi P.Kazimi "Səfəvilər dövründə Azərbaycanca kitabxana işi" mövzusunda namizədlik dissertasiyaları müdafiə edərək elmlər namizədi alimlik dərəcəsi almışlar. Qeyd etmək lazımdır ki, müdafiə edən bütün aspirant və dissertantlara Əməkdar elm xadimi professor A.A.Xələfov rəhbərlik etmişdir.

Müstəqillik illərində Kitabxanaşünaslıq kafedrasında A.Xələfovun rəhbərliyi ilə aparılan tədqiqatların biri də uzun fasilədən sonra doktorluq dissertasiyasının müdafiəsi olmuşdur. Belə ki, kafedranın dosenti X.İ.İsmayılov 2004-cü ildə "Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin metodik təminat sistemi: 1918-2000-ci illər (Tarixi, müasir vəziyyəti və perspektivləri)" mövzusunda müvəffəqiyyətlə doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək tarix elmləri doktoru elmi adı almışdır.

2010-2017-ci illərdə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının dosent əvəzi N.İsmayılova, Milli Kitabxananın direktoru professor K.Tahirov, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimi E.Məmmədov, Milli kitabxananın şöbə müdiri A.Abdullayeva və başqaları Əməkdar elm xadimi BDU-nun fəxri professoru A.Xələfovun rəhbərliyi altında müvəffəqiyyətlə dissertasiya işlərini müdafiə etmişlər.

Müstəqillik illərində Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi istiqamətinin formalaşmasına yerinə yetirilmiş dissertasiya işlərinin müdafiəsinin təşkili əhəmiyyətli təsir etmişdir. Əməkdar elm xadimi professor A.Xələfovun dəfələrlə 3356.01 Kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq və kitabşünaslıq indeks üzrə bir dövlət müdafiə şuralarının dəfələrlə sədri olması kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin alimlər ordusunun zənginləşməsinə səbəb olmuşdur. Kitabxanaşünaslıq kafedrasının alimlərinin müdafiə şurasının tərkibinə daxil edilmiş kafedranın elmi parametrlərinin yüksəlməsinə səbəb olmuşdur.

Son illərdə A.Xələfovun elmi məktəbinin formalaşmasında gənc mütəxəssislərin də kafedraya cəlb olunması əhəmiyyətli rol oynamışdır. Kafedranın gənc müəllimləri A.Əliyeva, C.Şirinov, H.Zeynalova, S.Məmmədova, doktorant və dissertantlar H.Əlizadə, S.Əliyeva, A.Əlizadə, E.Zərbəliyeva, R.Saleh-

li, S.Vəliyeva və b. elmi tədqiqat işi aparırlar. Elmlər doktoru proqramı üzrə dosent E.Əhmədov, dos. A.Qurbanov, dos. K.Aslan, dos. M.Məmmədov, dos. P.Kazimi, dos. S.Sadıqova A.Xələfovun məsləhəti ilə doktorluq dissertasiyaları üzərində uğurla işlərini davam etdirirlər. Bu da A.Xələfovun kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin uğurla davam etdiyini bir daha sübut edir.

Yüksək elmi pedaqoji fəaliyyəti, kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin, həmçinin ali kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin formalaşdırılmasındakı xidmətlərinə görə Əməkdar elm xadimi, professor A.Xələfov 2015-ci ildə BDU-nun Fəxri professoru seçildi. Hazırda K. BDU-nun Veteranlar Şurasının, Ağsaqqallar Şurasının sədri, Azərbaycan Kitabxanalar Cəmiyyətinin prezidenti kimi işgüzarlıqla fəaliyyət göstərir ki, bu da hazırda Kitabxanaşünaslıq kafedrasının ən uğurlu nəaliyyətlərindən hesab olunur.

Biz ictimaiyyəti bu qeyd etməliyə ki, Azərbaycan milli kitabxanaşünaslıq elminin banisi, ali kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin təşkilatçısı, Əməkdar elm xadimi, BDU-nun Fəxri professoru A.A.Xələfov başda olmaqla Kitabxanaşünaslıq kafedrasının professor-müəllim heyəti Bakı Dövlət Universitetinin böyük kollektivinin tərkib hissəsi kimi dövlətimizin və universitetin rəhbərliyindən böyük qayğısı və köməyi ilə təhsil islahatlarının aparılmasına, bu islahatların irəli gələn vəzifələrin həllində yaxından iştirak edə bilməsi üçün Universitetin 100 illiyi qarşısında kafedranın işgüzar kollektivi öz fəaliyyətini əzmlə davam etdirəcəklər.

СОЗДАНИЕ И РАЗВИТИЕ КАФЕДРЫ БИБЛИОТЕКОВЕДЕНИЯ (1947-2019)

АХМЕДОВ Э.Ю.

*Заведующий кафедрой библиотековедения,
доктор философии по педагогическим наукам, доцент*

РЕЗЮМЕ

Статья изучает деятельность кафедры Библиотековедения БГУ в период 1947-2019 год и роль в формировании кафедры заслуженного деятеля науки, почётного профессора БГУ А.А.Халафова. Систематизирована процесс подготовки специалистов, научный деятельность кафедры, и подготовка научных кадров, научно-исследовательская работа кафедры и учебно-педагогическая работа проведенной в библиотечно-информационном факультете Бакинского Государственного Университета.

Ключевые слова: кафедра, библиотековедение, наука, преподавание, докторантура, бакалавры.

**CREATION AND DEVELOPMENT OF THE DEPARTMENT OF LIBRARY
SCIENCE (1947-2019)****AKHMEDOV E.Y.***Head of the Department of Librarianship, PhD in Pedagogy, Assistant Professor***SUMMARY**

The article investigated the activity of the Library Department in 1947-2019. The invaluable role of Honored Scientist, Honorary Professor of BSU A.Khalafov in the formation of the department was analyzed in the activity of the department. From the moment of its foundation till present time the organization of teaching, scientific-research and personnel training in the activity of the chair is given in chronological order.

Key Words: department, library science, science, teaching, doctorate, bachelors.